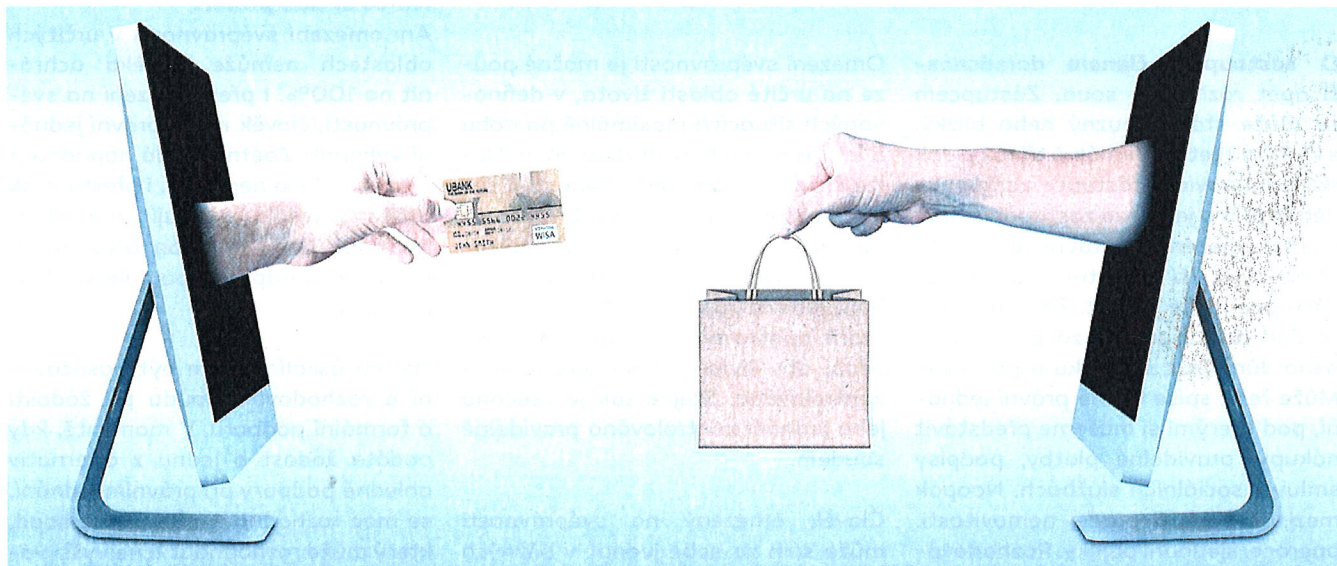

Právní jednání lidí s poruchou autistického spektra

„Bojím se, že někdo využije moje dítě kvůli penězům, nebo podepíše špatnou smlouvu, a pak přijdeme o všechno.“

Toto je častá obava, která vede rodiče k úvahám o omezení svéprávnosti u svých plnoletých dětí. Někdy je však těžké se v této problematice vyznat nebo najít odbornou pomoc. A právě v tomto Infolistu se zaměříme na pojem svéprávnost a s ním spojenou podporu, kterou mohou lidé s mentálním postižením nebo poruchami autistického spektra potřebovat.

Svéprávnost

Svéprávnost je právní termín a znamená „právo člověka jednat a rozhodovat sám za sebe v právních záležitostech“. Mezi právní záležitosti se řadí každé jednání, kdy člověk uzavírá dohodu s druhou stranou s právními následky, z kterých vyplývají práva a povinnosti, ať už jde o základní nákupy, objednání jídla nebo nákup televize až po podpisy smluv či sňatek.

Toto právo vychází z Občanského zákoníku a každý člověk ho získává do-

sažením plnoletosti. Stejně tomu je i u lidí s mentálním postižením (dále MP) nebo poruchami autistického spektra (dále PAS), což potvrzuje mezinárodní Úmluva o právech osob s postižením, která odmítá zbavení nebo omezení svéprávnosti, a usiluje o možnost lidí s postižením se svobodně a samostatně rozhodovat s mírou potřebné podpory.

Jaké existují možnosti podpory při právním jednání?

Aby nemuselo docházet k omezování svéprávnosti, existují různé stupně podpory, které mohou při právním jednání osobám s MP a PAS pomoci.

Největší míru samostatnosti mají lidé s PAS či MP v případě **neformální podpory a pomoci**. Jedná se o běžnou pomoc a edukaci, kterou zná každý člověk ze svého života, kdy potřebuje pomoc s prodiskutováním a kontrolou smluv od svých blízkých.

Další běžně užívanou možností podpory je sepsání **plné moci** na konkrétní právní jednání, jak můžete znát i z vašeho běžného života, kdy podepíšete plnou moc například na převod vlastníka automobilu. Úskalím je, že jde o soudem neřízenou podporu, a plnou moc mezi sebou může podepsat kdokoli, takže je snadné ji napadnout z důvodu neplatnosti na základě posouzení zdravotního stavu zmocnítele neboli člověka s PAS či MP.

Formální nápomoc při rozhodování je již soudem potvrzená smlouva o dohodě mezi člověkem s PAS či MP a jeho podpůrcem či více podpůrci. Podpůrce může pomoci s doprovodem, podporou, vysvětlením, předáním informací a přítomností při právním jednání. Může také připojovat svůj podpis na smlouvy. Pokud podpůrce nesouhlasí s daným právním jednáním, nemusí se podepisovat, i přesto je ale smlouva platná, pokud ji nezruší soud.

O **zastoupení členem domácnosti** opět rozhoduje soud. Zástupcem se může stát příbuzný nebo blízký, s kterým žijete minimálně tři roky. Jak název napovídá, zástupce zastupuje, neboli přímo jedná za zastupovaného. Oproti omezení svéprávnosti se tato alternativa liší oblastmi, ve kterých zástupce může jednat. Zástupce například nesmí prodat za zastupovaného dům, vzít si půjčku a podobně. Může řešit spíše běžné právní jednání, pod kterými si můžeme představit nákupy, pravidelné platby, podpisy smluv v sociálních službách. Naopak mezi ně nepatří prodej nemovitosti, operace, sjednání půjčky. Rozhodování zástupce musí být vždy v souladu s právy, zájmy a přáním zastupovaného.

Poslední alternativou před omezením svéprávnosti je **jmenování opatrovníka bez omezení svéprávnosti**. Tato alternativa i náplň práce opatrovníka je totožná s následujícím odstavcem o omezení svéprávnosti se jmenováním opatrovníka, jen v zásadním rozdílu, že opatrovanec není nijak omezen ve svém rozhodování a právním jednání. Ale opatrovník může jednat za opatrovance. Tato varianta se volí především v případech, kdy opatrovanec nemá kolem sebe nikoho blízkého, kdo by ho jako člen domácnosti mohl zastupovat nebo s kým by uzavřel smlouvu o nápomoci, ale potřebuje podporu druhé osoby.

Omezení svéprávnosti se jmenováním opatrovníka

Pokud žádná z možností podpory není dostatečná, další možností je omezení svéprávnosti se jmenováním opatrovníka.

Omezení svéprávnosti je možné pouze na určité oblasti života, v definovaných situacích maximálně po dobu 5 let (poté dojde k přezkoumání). Nelze člověka zbavit svéprávnosti v celém rozsahu na celý život. Také to nelze chápat tak, že by se mělo uškodit opatrovanci, ale naopak jde o to hájit jeho zájmy a vůli. Proto lze vytvořit opatrovnickou radu z blízkých osob, aby bylo jednání opatrovníka kontrolováno. Stejně tak je všechno jeho jednání kontrolováno pravidelně soudem.

Člověk omezený na svéprávnosti může sám za sebe jednat v běžných záležitostech denního života. V rámci některých, soudem vymezených oblastí, má však omezenou možnost jednat a pro dané právní jednání je nutný zástup opatrovníkem. (Příkladem může být omezení svéprávnosti při nakládání s finančními částkami vyššími než 5000 Kč měsíčně. Opatrovanec tedy má k dispozici 5000 Kč, a při vyšší útratě musí kontaktovat opatrovníka).

OPATROVANEC A OPATROVNÍK

Opatrovanec je člověk, který má svého opatrovníka pro pomoc s právním jednáním, ať už je omezen na svéprávnosti nebo není.

Opatrovník je ten, který má právo zastupovat opatrovance v právních záležitostech. Opatrovníkem může být kdokoliv z rodiny nebo blízkých. Pokud nikdo takový není, zvolí se veřejný opatrovník většinou v obci, ve které opatrovanec žije, a stává se jím starosta nebo sociální pracovník z úřadu.

I možnosti opatrovníka jsou omezené. V některých záležitostech nemůže jednat opatrovník bez souhlasu soudu. Což může být změna bydliště, operace s vážnými následky, koupit nebo prodat majetek nad stanovenou hodnotu, provdat vás, sepsat závěť atd. Zároveň soud ani opatrovník nesmí zasahovat do života opatrovance v neprávních záležitostech a musí respektovat jeho soukromí (např. co opatrovanec nosí, zda kouří, s kým se vidá apod.).

Na co si dát pozor!

Ani omezení svéprávnosti v určitých oblastech nemůže člověka ochránit na 100%. I přes omezení na svéprávnosti, člověk může právní jednání vykonat. Zpětně se dá napadnout a označit jako neplatné, i přesto však určitá pravidla existují a následky (např. dluh) je třeba řešit. Takže edukace a podpora jsou důležitá část prevence.

Dalším úskalím může být posuzování a rozhodování soudu při žádosti o formální podporu. V momentě, kdy podáte žádost o jednu z alternativ ohledně podpory při právním jednání, se moc rozhodnout přenáší na soud, který může rozhodnout o nejvyšší variantě podpory, tedy o omezení svéprávnosti v určité oblasti právního jednání. Proti rozhodnutí soudu se dá odvolat.

Kde se poradit?

Pokud budete řešit otázku podpory při právním jednání, můžete se bezplatně obrátit na poradnu organizace Rytmus.org, poradnu Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením v ČR, na občanské poradny ve vaší obci či placené služby advokáta.

Podrobnější informace můžete najít na těchto odkazech, ze kterých jsme čerpali.

<https://www.spmpr.cz/product/mezinarodni-umluva>

<https://www.ochrance.cz/situace/lide-se-zdravotnim-postizenim/>

<https://rytmus.org/publikace/>